

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Жовтяк К.В.

магістр,

*Львівський національний університет
імені Івана Франка*

РОЗВИТОК СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Фінансова децентралізація, задекларована в рамках адміністративно-територіальної реформи, значно розширила фінансові можливості територіальних громад та повноваження органів місцевого самоврядування. Незважаючи на ряд позитивних змін, більшість громад в Україні не є самодостатніми, а їх успішне функціонування помітно залежить від трансфертів з державного бюджету. За таких умов актуальним постає питання залучення додаткових джерел фінансування та пошуку альтернативних можливостей вирішення важливих питань місцевого розвитку. Одним із таких інструментів, що дозволяє органам самоврядування громад більш ефективно виконувати свої функції із забезпечення благоустрою та комфортних умов життєдіяльності населення, є співробітництво з іншими зацікавленими територіальними громадами.

Співробітництво передбачає консолідацію фінансових ресурсів, кваліфікованих кадрів, досвіду і зусиль декількох окремих громад у напрямку спільного вирішення проблем соціально-економічного характеру. Така співпраця не вимагає безпосереднього об'єднання та створення нової адміністративно-територіальної одиниці і водночас надає можливість громадам підвищити рівень ефективності використання їх ресурсної бази та реалізувати нові, більш масштабні та ефективні проєкти регіонального розвитку. Метою дослідження є виокремлення переваг та пошук шляхів вдосконалення механізму

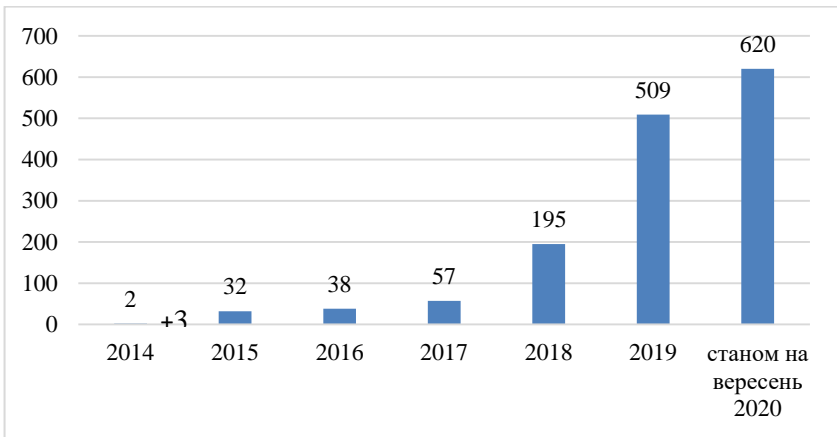
співробітництва територіальних громад на основі аналізу законодавчої бази та вітчизняного досвіду.

Нормативно-правові засади механізму співпраці територіальних громад визначає Закон України «Про співробітництво територіальних громад». Згідно статті 1 Закону «співробітництво територіальних громад – це відносини між двома або більше територіальними громадами, що здійснюються на договірних засадах у визначених формах з метою забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі спільних інтересів та цілей, ефективного виконання органами місцевого самоврядування визначених законом повноважень» [1]. Даним нормативно-правовим документом також визначаються основні принципи, форми, суб'єкти та сфери співробітництва адміністративно-територіальних одиниць.

Не зважаючи на достатньо сформовану законодавчу базу та створення передумов для розвитку самодостатніх громад, із запровадженням децентралізації 2014 року, співробітництво територіальних громад в напрямку вирішення місцевих проблем та реалізації спільних проєктів не було досить поширеною практикою [2, с. 108]. В перший рік реформи таким інструментом співпраці скористалося декілька громад – було укладено лише 2 договори. Разом з тим, щороку простежується позитивна динаміка долучення органів місцевого самоврядування до практик міжмуніципального співробітництва, зважаючи на переваги, які надає цей інструмент для місцевого розвитку [3, с. 5]. У 2018–2020 рр. відбулося суттєве прискорення динаміки співпраці між громадами – в 2,5 рази зросла кількість укладених договорів у 2019 році. А за три квартали 2020 року вже було укладено 620, на 22% більше, ніж у попередньому році (рис. 1).

Свідченням актуальності та ефективності співробітництва територіальних громад в Україні є аналіз сфер, в яких найбільше застосовується даний інструмент. Дані рис. 2 свідчать, що співробітництво територіальних громад в Україні застосовується у актуальних на сьогодні суспільних сферах, там де відчувається недостатність фінансових ресурсів та спостерігається ряд проблем у більшості громад. Так, у 2019–2020 рр. найбільше ресурсів

міжмуніципального співробітництва зосереджувалось в напрямку реалізації спільних проектів та утриманні спільних установ у сфері охорони здоров'я, освіти та соціального захисту населення – 33% та 29% загальної кількості договорів відповідно. Питома вага договорів у сфері житлово-комунального господарства як у 2019 році, так і на вересень 2020 року становить 18%, що також свідчить про затребуваність налагодження партнерських відносин між громадами в даному напрямку. Також у 2020 році порівняно з попереднім спостерігається позитивна динаміка співробітництва у сферах благоустрою територій і пожежної безпеки та правопорядку. В рамках категорії «інше» між громадами укладались також договори у сферах енергозбереження, спорту, туризму, інформаційних категорій, екології, сільського розвитку, газопостачання.

Рис. 1. Динаміка кількості укладених договорів про співробітництво між територіальними громадами України

Джерело: побудовано автором за даними [4]

Кінцевою метою співробітництва територіальних громад є підвищення якості життя їх мешканців. Окрім того, така форма партнерства між органами місцевого самоврядування дає можливість більш раціонально використовувати власні фінансові ресурси та спрямовувати їх на вирішення багатьох нагальних проблем. Зважа-

ючи на стрімкий розвиток практики міжмуніципального співробітництва в Україні, можемо виокремити наступні його переваги:

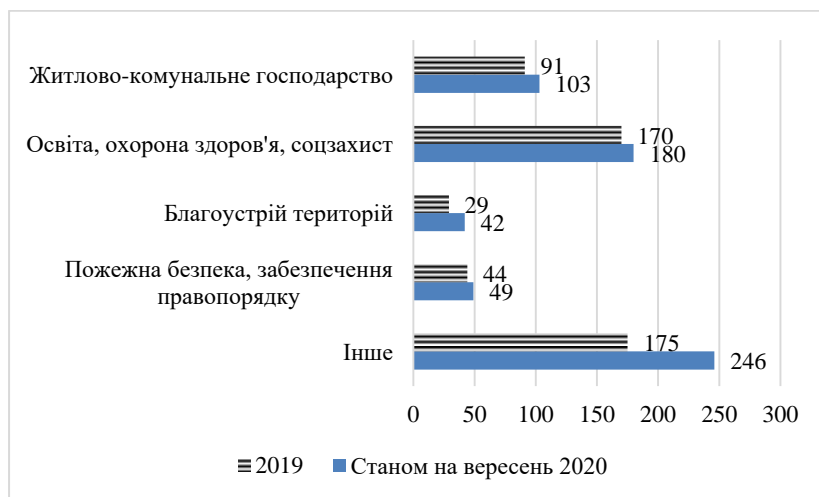
– можливість територіальних громад ефективно об'єднувати фінансові ресурси та спільно вирішувати ті завдання, які важко виконувати окремо;

– впроваджуючи практики співробітництва, громади можуть розширити спектр суспільних послуг або ж підвищити якість тих послуг, що вже надаються населенню;

– об'єднуючи спільні ресурси, територіальні громади стають більш конкурентоспроможними та отримують доступ до залучення коштів державно-приватного партнерства, міжнародних грантів тощо;

– співробітництво громад дозволяє оптимізувати робочі та управлінські процеси за рахунок залучення більш кваліфікованих кадрів, зменшення виробничих витрат та побудови ефективної логістики;

– проекти, які реалізуються в рамках міжмуніципального співробітництва стають підґрунтям до створення нових робочих місць та залучення інвестицій [5, с. 17].

Рис. 2. Розподіл укладених договорів за сферами співробітництва територіальних громад в Україні
Джерело: побудовано автором за даними [4]

За результатами дослідження, доведено, що за сучасних умов розвитку місцевих фінансів, коли більшість органів місцевого самоврядування потребують пошуку додаткових джерел фінансових ресурсів та інноваційного підходу до моделі управлінського менеджменту, співробітництво територіальних громад є ефективним інструментом розширення можливостей забезпечення потреб місцевого розвитку. Законодавча база та наявний вітчизняний досвід міжмуніципального співробітництва створюють усі передумови до поглиблення партнерських взаємовідносин між громадами за рахунок об'єднання ресурсів, кадрів, інфраструктури задля підвищення якості життя їх мешканців.

На нашу думку, для повноцінної реалізації та отримання усіх можливих переваг, механізм розвитку співробітництва територіальних громад в Україні потребує свого вдосконалення, насамперед у таких напрямках:

- проведення активної політики, спрямованої на навчання та підготовку кваліфікованих кадрів в органах місцевого самоврядування у сфері практичного застосування інструментів міжмуніципального співробітництва;

- активне запровадження з боку держави додаткових стимулів до співробітництва громад, до прикладу, у вигляді передачі об'єктів державної власності у комунальну власність, надання цільових трансфертів або спрямування коштів Державного фонду регіонального розвитку суб'єктам міжмуніципального співробітництва;

- залучення громадськості до обговорень стосовно проектів договорів про співробітництво, а також стратегічних сфер життєдіяльності громади, в яких може бути реалізований даний інструмент;

- пошук можливостей і залучення грантових програм підтримки, коштів державно-приватного партнерства для реалізації проектів в рамках співробітництва територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17 червня 2014 р. № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>.

2. Ярошенко І.В., Семигуліна І.Б. Проблемні питання соціально-економічного розвитку регіонів України та пропозиції щодо їх вирішення в контексті реформи децентралізації влади. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2015. № 12. С. 105–115.

3. Васьківська К.В., Пелехатий А.О., Галімух Ю.О., Лозінська Л.Д. Співробітництво територіальних громад в умовах децентралізації. *Ефективна економіка*. 2019. С. 1–8. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/8_2019/3.pdf.

4. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. URL: <https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring>.

5. Ватаманюк-Зелінська У.З., Лис А.М. Значення співробітництва територіальних громад для промислового розвитку територій у контексті нових положень реформи адміністративно-територіального устрою України. *Економіка і фінанси*. 2015. № 10. С. 15–23. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/%D0%92-%D0%97-23.pdf>.